Mail.doc

Το έργο του Τζον Μπάφαλο Μέιλερ «Στάχτη στα μάτια» που παρουσιάζει η Λάγια Γιούργου στο θέατρο Altera Pars, εκθέτει εύστοχα την κουλτούρα του φόβου, που χρόνια καλλιεργείται στην αμερικανική κοινωνία, και τις παρενέργειές της στους πολίτες των ΗΠΑ ειδικά μετά το σοκ της 9ης Σεπτεμβρίου 2001.

Γιος του Νόρμαν Μέιλερ, ο 27χρονος Μέιλερ jr κινείται σε δρόμους σχετικούς: συγγραφέας θεατρικών έργων και σεναρίων, ηθοποιός, και από το 2003 διευθυντής του εναλλακτικού outlaw περιοδικού High Times (επί σειρά ετών ήταν η Βίβλος για τους χρήστες ναρκωτικών, καθώς υποστήριζε ότι η χρήση ειδικά της μαριχουάνας είναι προσωπικό δικαίωμα και ότι πρέπει να αποποινικοποιηθεί η χρήση της). Και παρότι το περιοδικό People τον συμπεριέλαβε στους 25 πιο γοητευτικούς άνδρες του κόσμου, ο ίδιος κρατάει αποστάσεις από την κυρίαρχη αμερικανική κουλτούρα της κατανάλωσης, της αποχαύνωσης, του φόβου. Έτσι η ιστορία του πρώτου θεατρικού έργου του «Helllo, Herman» μιλάει για έναν δεκαεξάχρονο στην Αϊόβα που σκότωσε 29 συμμαθητές του. Δεν ξέρω αν το έγραψε εξ αφορμής της σφαγής στο Κολομπάιν το 1999, αλλά μετά και το τελευταίο ανάλογο γεγονός, με τους 14 νεκρούς στη Μινεσότα, είναι φανερό ότι το έργο παραμένει εξαιρετικά επίκαιρο.
Στο «Στάχτη στα μάτια» εξελίσσεται λίγο μετά την κατάρρευση των Πύργων. Ένας νεαρός άνδρας, ο Γουίλ, κατειλημμένος από τον πανικό που είχαν ενσπείρει οι ειδήσεις περί τρομοκρατικών χτυπημάτων και ουσιών μαζικής καταστροφής (τύπου άνθρακα), «συλλαμβάνει» έναν άραβα μικρέμπορα και σκοτώνει άλλον έναν, όταν τυχαία βλέπει τον πρώτο να παίρνει από τα χέρια του δεύτερου ένα πακέτο που θα μπορούσε να έχει άνθρακα ή κόκα ή αλεύρι ή οτιδήποτε.
Στο πλαίσιο της αυτοδικίας που έχει αναλάβει ο Γουίλ σε μια έξαρση «πατριωτισμού» (μην ξεχνάτε ότι ο τρομονόμος στις ΗΠΑ αποκαλείται Patriot Act), ο αιχμάλωτος μεταφέρεται στο σπίτι και σύντομα αποκαλύπτεται στο συγκάτοικο Τζακ. Ο Γουίλ πιστεύει ότι ο Τζακ, φίλος του από παλιά, θα τον βοηθήσει να εξαφανίσει τον άραβα τρομοκράτη.
Το σχέδιο χαλάει όταν η φίλη του Τζακ, μια ανοιχτόμυαλη νεαρή γυναίκα, αντιλαμβάνεται την παράκρουση του Γουίλ και ταυτόχρονα την αδυναμία του Τζακ να χειριστεί λογικά την υπόθεση, καλώντας απλώς την αστυνομία.
Ο συγγραφέας χειρίζεται το θέμα του με εντυπωσιακή ψυχολογική ακρίβεια, παρουσιάζοντας τρεις διαφορετικές αντιδράσεις που άλλοτε συναντώνται και άλλοτε συγκρούονται ανάλογα με τις συναισθηματικές φορτίσεις των προσώπων, τις φοβίες τους, και την ικανότητά τους να ελέγχουν τα γεγονότα με ορθή κρίση -που κι αυτή παρουσιάζει διακυμάνσεις.

Το σινεμά ευεργετεί το θέατρο

Ο Μέιλερ jr. καταφέρνει με θαυμάσιο θεατρικά τρόπο να στήσει ένα ψυχολογικό θρίλερ στη διάρκεια του οποίου αποκαλύπτεται πώς η προπαγάνδα για την τρομοκρατία ακυρώνει τη λογική σκέψη και προκαλεί μαζικές ψυχώσεις, βία και ρατσισμό, με απρόβλεπτες συνέπειες για την διανοητική και συναισθηματική ισορροπία των ανθρώπων.
Η επιρροή του κινηματογράφου στο έργο του Μέιλερ και εν γένει στη νεότερη θεατρική γραφή είναι αναμφιβόλως θετική. Οι διάλογοι γίνονται γρήγοροι, οι σκηνές αλλάζουν κάθε φορά που μια λέξη η πρόταση δυναμιτίζει την πρότερη στάση ή ισορροπία, όλες οι εκδοχές τέλους έως και την τελευταία στιγμή είναι πιθανές και συχνά παραμένουν ανοιχτές σε διαφορετικές ερμηνείες. Τα πρόσωπα ξεφεύγουν της συνήθους χαρακτηριολογίας, καθώς ο συγγραφέας μοιάζει συχνά να παρατηρεί και να φωτίζει όπως ο κινηματογραφικός σκηνοθέτης και όχι ο παραδοσιακός θεατρικός συγγραφέας.
Πιθανόν γι' αυτό η Λάγια Γιούργου επέλεξε, μετά το περσινό κινηματογραφικό Tape του Στίβεν Μπέλμπερ, ένα έργο κοινών χαρακτηριστικών: εδώ τέσσερις άνθρωποι βρίσκονται κλεισμένοι σ' ένα δωμάτιο, υπό ασυνήθιστη συνθήκη/καταλύτη, που προκαλεί οριστικά ξεκαθαρίσματα. Συμπτωματικά και στα δύο έργα η γυναίκα δεν παρασύρεται σε θυμικές υπερβολές, διατηρώντας μέχρι τέλους την ορθή κρίση της.

Η σκηνοθέτης βασίστηκε σε τέσσερις καλούς ηθοποιού της νέας γενιάς: τον Θάνο Σαμαρά, τον Πυγμαλίονα Δαδακαρίδη, τον Γιώργο Χρανιώτη, και τη Φαίη Ξυλά. Θα ξεχωρίσω τους δύο πρώτους, κυρίως γιατί ανταποκρίθηκαν θαυμάσια σε ρόλους με μεγάλο εύρος ψυχολογικών μεταπτώσεων. Θα προσθέσω, ακόμη, ότι οι τηλεοπτικοί ρόλοι μειώνουν τις ερμηνευτικές ικανότητες του Γιώργου Χρανιώτη, ο οποίος έδωσε φέτος μία ακόμη ευαίσθητη ερμηνεία στο «Bal-Trap» του X. Durringer, σε σκηνοθεσία Σωτήρη Καραμεσίνη.
Έργα όπως το «Tape» και το «Στάχτη στα μάτια» έχουν ελάχιστες σκηνογραφικές απαιτήσεις. Ωστόσο ο θεατρικός χώρος (και όχι μόνο η σκηνή) όπου θα στηθεί μια παράσταση παίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία την αναγκαίας σκηνικής ατμόσφαιρας. Για κάποιο μυστήριο λόγο (ίσως φταίει η συγκεκριμένη διαμόρφωση του χώρου της σκηνής) στο Altera Pars η σκηνική ατμόσφαιρα μοιάζει πάντα να διαφεύγει.